

**ВИВЧЕННЯ СПАДЩИНИ
А.С. МАКАРЕНКА В ПРОЦЕСІ
ПРОФЕСІЙНОГО ВИХОВАННЯ
МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ**

**О.А. Макаренко
(Київ)**

У статті обґрунтовано актуальність проблеми підготовки інженерів-педагогів до реалізації виховної функції у професійно-технічних навчальних закладах. Визначено особливості професійного виховання майбутніх інженерів-педагогів.

Ключові слова: *підготовка до виховної діяльності, виховна функція інженера-педагога, професійне виховання.*

В статье обоснована актуальность проблемы подготовки инженеров-педагогов к реализации воспитательной функции в профессионально-технических учебных заведениях. Определены особенности профессионального воспитания будущих инженеров-педагогов.

Ключевые слова: *подготовка к воспитательной деятельности, воспитательная функция инженера-педагога, профессиональное воспитание.*

In the article the actuality of problem of preparation of engineers-teachers to realization of educate function in professionalno-tehnicheskikh educational establishments is grounded. The features of professional education of future engineers-teachers are definite.

Key words: *preparation to educate activity, educate function of engineer-teacher, professional education.*

Модернізація освітньої діяльності в контексті глобалізаційних процесів, соціально-економічних трансформацій зумовлює актуальність проблем сучасної системи професійної освіти з формування особистості майбутнього фахівця, його професійного становлення в умовах ринкової економіки.

Розв'язанню цієї проблеми буде сприяти цілеспрямоване виховання учнів професійно-технічних навчальних закладів (ПТНЗ), яке буде здійснюватися систематично, з урахування вимог системного підходу. На що, до речі, звертав увагу видатний педагог А.С. Макаренко, який уважав, що ніякий спосіб виховання не може бути розглянуто окремо від системи. Ніякий спосіб не може вважатися ні поганим, ні гарним, якщо розглядати його окремо від інших способів, від усього комплексу виховних впливів [6].

Аналіз останніх досліджень і публікацій дає підстави стверджувати, що виховна система в професійно-технічних навчальних закладах може виникнути і функціонувати за умови наявності високоморальної та компетентної в сфері виховання особистості інженера-педагога.

Актуальність дослідження проблем підготовки компетентних інженерів-педагогів, які, поряд з відповідними техніко-технологічними знаннями,

добре володіли б методикою передачі, розуміли загальну стратегію виховання професіоналізму та професіонала, підтверджено основними положеннями Концепції розвитку професійно-технічної (професійної) освіти України [5].

Згідно з Концепцією [5] професійна діяльність інженерів-педагогів складається з двох самостійних і одночасно взаємопов'язаних компонентів – інженерно-професійного та педагогічно-професійного. Такий підхід до побудови професійної діяльності інженера-педагога передбачає в її складі як інженерну, так і педагогічну діяльність. При цьому педагогічна діяльність передбачає організацію і здійснення навчально-виховного процесу у ПТНЗ та системі підвищення кваліфікації.

Виходячи з сучасних проблем розвитку інженерно-педагогічної освіти, зазначимо, що більшість науковців у структурі діяльності інженера-педагога виділяють складові, пов'язані з вихованням.

На думку А.П. Сейтешева, інженер-педагог, насамперед, є вихователем, тому, що надає не лише знання та професійні уміння, а навчає учнів мислити, розуміти, відчувати, формує відповідний образ мислення та світогляд [9, с. 271].

Професійна діяльність інженера-педагога як сукупність дій і операцій, що реалізуються відповідними групами умінь, була предметом наукового дослідження Е.Ф. Зеєра [4]. Вчений виокремив функції, які інженер-педагог реалізує в процесі діяльності. До них належать: функції-цілі (навчальна, виховна і розвиваюча) і функції-операції (методична, виробничо-технічна, організаторська і діагностична) [4, с. 42–45].

Система вимог виконання інженером-педагогом обов'язків вихователя подана у професіограмі інженера-педагога. Серед них: вимоги до якостей та властивостей особистості інженера-педагога, вимоги до знань, умінь і навичок, якими для успішної реалізації виховної функції повинен володіти інженерно-педагогічний працівник [8].

Під функцією (від лат. *functio* – виконання, здійснення) розуміють діяльність, обов'язок, зовнішнє виявлення властивостей будь-якого об'єкту у системі ставлень [10, с. 580].

Про те, що функціональні компоненти педагогічної системи і функції структурних компонентів є різнопорядковими поняттями, доводить у своїх дослідженнях В.Б. Бакатанова [1]. На її думку, один із функціональних компонентів системи може бути представлений у вигляді сукупності функцій. Для нас є важливою сформульована дослідницею суть поняття “виховна функція інженера-педагога”, визначена як мета педагогічної системи професійно-технічної освіти – виховання громадянина та професіонала. На її думку, всі професійні дії інженерно-педагогічних робітників мають бути спрямовані на досягнення цієї мети [1, с. 55].

Тож в процесі підготовки майбутніх інженерів-педагогів актуальним постає питання щодо формування їх готовності до виконання виховної функції. Аналіз наукових праць, присвячених підготовці студентів педагогічних вищих навчальних закладів до виховної роботи, зокрема досліджень

О.В. Безпалько [2], О.А. Дубасенюк [3], Г.В. Троцько [11] та інших, дав підстави зробити висновок про те, що сучасна теорія підготовки студентів до виховної роботи не враховує специфіки підготовки вихователів для системи профтехосвіти, адже у зазначених дослідженнях не висвітлюється головна особливість виховної системи ПТНЗ – професійне виховання учнів професійно-технічної школи.

Результатом подальших наших досліджень стало теоретичне обґрунтування, розробка й експериментальна перевірка системи підготовки студентів інженерно-педагогічних спеціальностей до виконання виховної функції [7].

В процесі теоретичного обґрунтування системи підготовки і практичного розв'язання цієї проблеми в сучасних соціально-економічних умовах стало зрозумілим, що підготовка майбутніх інженерів-педагогів до професійного виховання учнів ПТНЗ неможлива без організації професійного виховання самих майбутніх інженерів-педагогів. Під яким розуміємо «цілеспрямований, спеціально організований процес, що сприяє формуванню особистості тих, хто навчається, і підготовки їх до активної професійної діяльності та суспільного життя» [12, с. 411].

При здійсненні професійного виховання студентів інженерно-педагогічних спеціальностей вкрай важливо було підібрати в структурі діяльності такі форми роботи, які, з одного боку, максимально впливали на процес професійного виховання, з іншого, – були наближені до форм урочної і позаурочної роботи з учнями ПТНЗ.

Однією з таких форм підготовки стало залучення майбутніх інженерів-педагогів до роботи у педагогічному клубі, де вони мали можливість вивчати педагогічний досвід педагогів-новаторів; знайомитися з системами професійної освіти різних країн світу; організовувати і проводити зустрічі з кращими педагогами профтехосвіти; брати участь в організації та проведенні олімпіад з педагогіки, літературно-музичних вечорів.

Констатуємо, що особливу зацікавленість у членів педагогічного клубу викликало вивчення спадщини Антона Семеновича Макаренка, досвіду його роботи з підлітками, з педагогічно занедбаними, соціально і морально скаліченими дітьми.

У процесі проведення експериментально-дослідної роботи з підготовки майбутніх інженерів-педагогів до виконання виховної функції нами організовувалися екскурсії до музею А.С.Макаренка при Куряжській виправній трудовій колонії (ВТК) для підлітків у селище Куряж Харківської області. Екскурсії проводив директор музею Федір Никифорович Муратов.

З захопленням студенти знайомилися з експонатами музею: особистими речами Антона Семеновича; фотографіями, малюнками та картинами; виробами, виготовленими вихованцями комуни; нагородами; муляжами меблів.

Особливу увагу під час проведення екскурсій Федір Никифорович приділяв прапору колонії ім. М. Горького, першим зразкам фотоапаратів «ФЕД», рідкісним виданням книг А.С. Макаренка, експозиціям, присвяченим соратникам і вихованцям видатного педагога.

Такі заходи знаходили живий відгук у душах майбутніх інженерів-педагогів, вимагаючи зіставляти часи діяльності А.С. Макаренка з сучасністю, шукаючи відповідь на питання: «Минуло століття, а система виховання А.С. Макаренка і досі актуальна...», «Чому діяльністю А.С. Макаренка цікавляться і вивчають не тільки вітчизняні науковці, а й науковці США, Англії, ФРН, КНР, Монголії, Японії, Італії, Болгарії, Польщі, інших країн світу?».

Майбутні інженери-педагоги аналізували педагогічні ситуації, описані у творах А.С. Макаренка; виконували завдання за творами видатного педагога; розробляли вікторини з фактів життя і діяльності А.С. Макаренка; випускали стінну газету. Студентами інженерно-педагогічних спеціальностей надавала-ся шефська допомога підліткам Куряжській ВТК ім. А.С. Макаренка.

Вивчення спадщини А.С. Макаренка сприяло створенню професійно спрямованої системи організованої життєдіяльності студентів, у процесі якої відбувається формування професійно важливих якостей, загального та професійного виховання майбутніх інженерів-педагогів. Цей висновок було підтверджено спостереженням за діяльністю майбутніх інженерів-педагогів під час проходження ними педагогічних практик.

Студенти-стажисти з педагогічного клубу виявляли більшу зацікавленість у налагодженні доцільних стосунків з учнями ПТНЗ. Дії членів педагогічного клубу на практиці мали більш самостійний характер і відрізнялись нестандартними рішеннями будь яких ситуацій, що виникали в навчально-виховному процесі ПТНЗ. Самостійно планували виховну діяльність в навчальній групі. Залучали до проведення виховних заходів учнів груп. Працювали із щоденником педагогічних спостережень, робили науково обґрунтовані висновки щодо корекції поведінки учнів. Виявляли активність і ініціативність при організації дозвільної діяльності учнів, яка у більшості випадків мала професійну спрямованість на ту професію, за якою проходили навчання учні.

У процесі роботи ми переконалися у перспективності досліджуваної проблеми. Проте, її масштабність не дала змоги охопити всі аспекти у ході нашого дослідження. Подальшого дослідження потребують: науково-методичне обґрунтування педагогічних засад позааудиторної діяльності студентів інженерно-педагогічних спеціальностей; вивчення оптимальних умов формування потреби у саморозвитку відповідно до вимог виховної діяльності інженера-педагога.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бакатанова В.Б. Психолого-педагогічні умови професійного відбору майбутніх інженерів-педагогів: Дис....канд.пед.наук: 13.00.04. — К., 1997.
2. Безпалько О.В. Формування готовності студентів педвузу до проектування організаційних форм виховної діяльності: Дис. ...канд. пед. наук: 13.00.01. — К., 1998.
3. Дубасенюк О.А. Професійна виховна діяльність педагога: досвід порівняльного дослідження: Монографія. — Житомир, 2002.

4. Зеер Е.Ф. Профессиональное становление личности инженера-педагога. — Свердловск, 1988.
5. Концепція розвитку професійно-технічної (професійної) освіти України. — К., 2004.
6. Макаренко А.С. О системе воспитания // Воспитание гражданина / Сост. Р.М. Бескина, М.Д. Виноградова. — М., 1988. — С. 162—170.
7. Макаренко О.А. Концептуальні засади підготовки майбутніх інженерів-педагогів до виховної діяльності у закладах профтехосвіти: науково-методичні рекомендації. — Харьков, 2005.
8. Пуйман С.А. Педагогика. Основные положения курса. — Мн., 2001.
9. Сейтешев А.П. Пути становления учащейся молодежи: Профпедагогика. — М., 1988.
10. Советский энциклопедический словарь / Гл.ред. А.М. Прохоров. М., 1984.
11. Троцко Г.В. Теоретичні та методичні основи підготовки студентів до виховної діяльності у вищих педагогічних навчальних закладах: Дис. ...д-ра пед.наук: 13.00.04; 13.00.01. — Харків, 1996.
12. Энциклопедия профессионального образования: В 3-х т. / Под ред. С.Я. Батышева. — М., 1999.

УДК 378.111 (045)

**ОПТИМІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ
СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ
У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ
У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ІДЕЙ А.
С.МАКАРЕНКА**

**І.П. Яшук
(Хмельницький)**

У статті проаналізовано внесок А.С. Макаренка в розгляд проблеми студентського самоврядування та реалізація його ключових позицій в практиці сучасних навчальних педагогічних закладів. Вказані ключові ознаки діяльності органів самоврядування у сучасному навчальному закладі.

Ключові слова: студентське самоврядування, виховна система, ознаки діяльності органів студентського самоврядування.

В статье проанализирован вклад А.С. Макаренко в рассмотрение проблемы студенческого самоуправления и реализация его основных позиций в практике современных учебных педагогических заведений. Указаны ключевые признаки деятельности органов самоуправления в современном учебном заведении.

Ключевые слова: студенческое самоуправление, воспитательная система, признаки деятельности органов студенческого самоуправления.

A.S.Makarenko's contribution to the problem of the self-government institution and realization of its basic positions in practice of modern pedagogical educational establishments has been analyzed in this article.